

Sesida dals

Communitgà ils

Protocol nr.

9 da zercladur 2026

10 da zercladur 2026

430/2026

Incumbensa Crameri

concernent il dretg da votar e d'eleger per persunas cun impediments spiertals

Resposta da la Regenza

Exclusas dal dretg da votar e d'eleger èn – tenor la regulaziun costituziunala chantunala – persunas che stattan sut curatella cumplessiva u che vegnan represchentadas tras ina persuna che ha l'incumbensa d'avair quità dad ellas pervia d'incapacitad permanenta da giuditgar (art. 9 al. 2 da la Constituziun dal chantun Grischun; DG 110.100). Tenor las indicaziuns da l'Autoritad per la protecziun d'uffants e da creschids èn 312 persunas en il chantun Grischun pertutgadas da quai (24 persunas sut curatella cumplessiva e 288 cun in mandat preventiv) (stadi dals 18 da matg 2026). La regulaziun sa basa sin il princip, ch'ils resultats da votaziuns e d'elecziuns na vegnan betg renconuschids, sch'els na represchantan betg en moda fidada ed en moda vardai vla la libra voluntad da las votantas e dals votants (art. 34 da la Constituziun federala da la Confederaziun svizra, Cst; CS 101). En vista a quests fatgs premetta il dretg da votar e d'eleger l'abilitad da chapir l'impurtanza da decisiuns politicas e da pudair furmar in'atgna voluntad politica. A medem temp vul la regulaziun impedir, che las procuraturas ed ils procuraturs u las mandatarias ed ils mandataris possian facticamain votar ed eleger en moda abusiva empè da las persunas pertutgadas. En la teoria ed en la pratica vegn la regulaziun vertenta crititgada, perquai ch'ella cuntrafetschia al princip dal dretg da votar e d'eleger general ed egual (art. 34 Cst.). En il cas singul pudessan persunas ch'èn pertutgadas da questa regulaziun numnadain esser ablas da giuditgar en fatschentas politicas.

Gia en il rom da la missiva tar la revisiun totala da la Constituziun chantunala èsi vegnì explitgà, che la regulaziun schematica dad oz na tegnia betg quint cumplainamain da tut las situaziuns, ch'ella saja dentant da princip en l'interess public e commensurada. Quai tranter auter, perquai ch'ella permettia in'applicaziun simpla e transparenta (cf. missiva carnet nr. 10/2001-2002, p. 502 s.).

Tenor il Patg internaziunal davart ils dretgs civils e politics (Patg ONU II; CS 0.103.2), tenor la giurisdicziun dal Tribunal europeic dals dretgs umans (TEDU) e tenor il Cussegl federal da la Svizra èsi da princip admess d'excluder persunas dal dretg da votar pervia da l'inabilitad da giuditgar (cf. rapport dal Cussegl federal davart la participaziun

politica da Svizras e Svizzers cun in impediment spiertal, dals 25 d'october 2023, p. 10 s., 13 e 36, cun ulteriuras infurmaziuns). Il TEDU relativescha questa opiniun en quel senn, ch'el pretenda in'examinaziun individuala da l'abilitad da decisiun sin basa d'in protocol supplementar che la Svizra n'ha betg ratifitgà. Ina tala examinaziun na fiss dentant strusch realisabla en la pratica, perquai ch'i manca ina scala scientifica-main fidada en chaussa e perquai ch'ella chaschunass fitg blera lavur e custs.

La cumissiun da la Convenziun da la ONU davart ils dretgs da las personas cun impediments è dentant da l'avis, ch'i saja generalmain inadmissibel d'excluder personas dal dretg da votar pervia da l'inabilitad da giuditgar (cf. il rapport menziunà qua survar, p. 22, cun ulteriuras infurmaziuns). Quai perquai ch'i vegnia sa basà en quest connex sin la constituziun spiertala, quai che excludia sistematicamain personas cun impediments spiertals e che discrimineschia talas en il senn da la Convenziun davart ils dretgs da las personas cun impediments (Convenziun da l'ONU davart ils dretgs da las personas cun impediments; CS 0.109). Questa tenuta dat damain impurtanza al princip menziunà da l'integritad dals resultats da votaziuns e d'elecziuns ed al potenzial d'abus respectiv che al princip dal dretg da votar e d'eleger general ed egual.

Ils chantuns GE, AI e ZG han abolì generalmain l'exclusiun dal dretg da votar da personas cun l'incapacitad permanenta da giuditgar. Ina intervenziun correspundenta sin plaun federal è pendent. Il chantun VD ha refusà cleramain in project correspundent en il rom d'ina votaziun dal pievel dals 30 da november 2025, quai cun 73,9 pertschient vuschs negativas cunter 26,1 pertschient vuschs affirmativas. Er en ils chantuns FR, SG e TG han talas intervenziuns fatg naufragi. Tranter auter en ils chantuns BS, LU, SO e ZH èn intervenziuns pendentas. Intgins chantuns vulan l'emprim spetgar il svilup sin plaun federal (tranter auter BL, BE, SZ).

En il rom da la missiva tar la revisiun totala da la Constituziun chantunala avevan la Regenza ed il Cussegl grond discutà criticamain la regulaziun vertenta. Las consideraziuns da quella giada valan er anc oz. Per evitar eventualas divergenzas cun il dretg da votar sin plaun federal, propona la Regenza da spetgar il svilup sin plaun federal. Sa basond sin questas explicaziuns propona la Regenza al Cussegl grond da midar questa incumbensa sco suonda:

La Regenza vegn incumbensada da suttametter al Cussegl grond ina regulaziun chantunala correspundenta en cas d'ina eventuala revisiun da l'art. 136 al. 1 Cst.

En num da la Regenza

Il president:

Martin Bühler

Il chancelier:

Daniel Spadin